

Å r s r a p p o r t

2004

Ø K O K R I M

ØKOKRIMS MÅL OG VERDIER

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (ØKOKRIM) er kompetansesenteret i politiet og påtalemyndigheten for bekjempelse av disse kriminalitetsformene. ØKOKRIM er både et sentralt særorgan i politiet og et statsadvokatembete med nasjonal myndighet.

Visjon og overordnet mål

Norge er et godt land å leve i. Vi har mange viktige verdier å verne. Kriminalitet er en trussel mot disse verdiene. Ved å bekjempe kriminalitet bidrar ØKOKRIM til å verne viktige verdier i det norske samfunnet. *Vern av viktige verdier er ØKOKRIMs visjon.*

ØKOKRIMs overordnede mål er i størst mulig grad å bidra til allmennprevensjon og sikre lovlidighet på våre ansvarsområder - økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

ØKOKRIMs oppgaver

Innenfor økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har ØKOKRIM til oppgave å

- avdekke, etterforske, påtale og irettføre egne saker
- bistå nasjonale og utenlandske politi- og påtalemyndigheter
- heve politiets og påtalemyndighetens kompetanse og drive opplysningsvirksomhet
- drive kriminaletterretning og utarbeide trusselvurdering
- være rådgivende organ for sentrale myndigheter
- delta i internasjonalt samarbeid

Allmennprevensjon oppnås best ved at vi gjennom arbeidet med konkrete straffesaker – egne saker og bistandssaker – sender ut et signal til allmennheten om at det er forbundet med en strafferisiko å overtre reglene på våre områder. Den største andelen av ØKOKRIMs ressurser skal brukes på arbeidet med konkrete straffesaker.

Kjerneverdier

Overfor omverdenen og kolleger ved ØKOKRIM skal medarbeiderne ved enheten opptre i henhold til fire kjerneverdier; vi skal være *ærlige, dyktige, engasjerte og inkluderende.*

TILBAKEBLIKK	2
GENERELT OM ØKOKRIM	4
ØKOKRIMS OPPGAVER	4
ORGANISASJON	4
STATISTIKK	7
BISTAND	10
HVITVASKING	13
KOMPETANSEUTVIKLING, OPPLYSNINGSVIRKSOMHET OG FOREBYGGENDE ARBEID	13
SAMARBEID MED KONTROLLORGANENE	14
RÅDGIVNING OVERFOR SENTRALE MYNDIGHETER	14
INTERNASJONALT SAMARBEID	15
ØKONOMISK KRIMINALITET	16
DATAKRIMINALITET	23
MILJØKRIMINALITET	26

Tilbakeblikk 2004

I 2004 var ØKOKRIM 15 år. På disse 15 årene har enheten etablert seg som en viktig og velkjent institusjon i norsk samfunnsliv. I mai i år ble det gjennomført en MMI-undersøkelse, som bl.a. viste at hele 97 % av befolkningen kjenner til eller har hørt om ØKOKRIM. 87 % er helt eller delvis enig i at ØKOKRIM gjør en god jobb.

Det er en forutsetning for at ØKOKRIMs arbeid skal ha en allmennpreventiv virkning, at vi gjør en skikkelig jobb, og at folk oppfatter det slik. Det ville neppe gi mye allmennpreven- sjon dersom ØKOKRIM fikk frifinnelser i en stor andel av sakene sine. Men slik er det da heller ikke. Også i 2004 oppnådde vi en høy domfellelsesprosent – hele 91, regnet i forhold til hver enkelt tiltalepost. MMI-undersøkelsen viste imidlertid at vi har en jobb å gjøre for å få innprentet dette positive resultatet i allmennhetens bevissthet. Bare 40 % var helt eller delvis enig i at ØKOKRIM vinner flere saker enn man taper, og 39 % svarte ”vet ikke” på dette spørsmålet.

Året 2004 var et hektisk år for ØKOKRIM. Antallet rettsdager – 619 – har aldri vært høyere. Flere store ØKOKRIM-saker satte sitt klare preg på mediabildet. I Statoil-saken ved- tok Norges største selskap en rekordbot på 20 millioner kroner. OVDS-saken medførte at selskapet betalte tilbake ca. 115 millioner kroner pluss renter til statskassen. I Finance Credit- saken idømte tingretten den hittil lengste fengselsstraffen – 9 år – i en økonomisak. (Saken er påanket.) I Aluscan-saken idømte Høyesterett ubetinget fengsel for første gang i en forurensningssak. Også flere andre saker medførte betydelig offentlig oppmerksomhet og må antas å ha en klar allmennpreventiv virkning.

Den nye hvitvaskingsloven, som trådte i kraft 1. januar 2004, medførte en utvidelse av kretsen av dem som plikter å melde fra til ØKOKRIM om mistenkelige transaksjoner. Antallet meldinger i 2004 var 6 082, som var høyere enn noen gang tidligere. I fjor inngikk vi en avtale med Brønnøysundregistrene, som innebærer at meldingene vil kunne sendes elektronisk over Internett til ØKOKRIM gjennom det såkalte Altinn-systemet. Samtidig satte vi i gang et pro- sjekt for å utvikle en ny database for saksbehandling av meldingene. Ved den nye loven ble også taushetspliktreglene endret, noe som gir oss mulighet til å spre opplysningene fra melde- systemet i større grad enn tidligere.

ØKOKRIM må hele tiden vurdere sin organisasjon i lys av de utfordringene vi står overfor. I 2004 ble det på denne bakgrunn gjennomført flere organisasjonsendringer. Vi etab- lerte en egen informasjonsavdeling, et nytt team til særlig å behandle saker om svindel med offentlige støtteordninger og en egen avdeling for strategisk analyse. I alle tilfellene dreide det seg om å sikre et større trykk i oppgaveutførelsen innenfor de aktuelle områdene.

Ved årsskiftet 2004/2005 ble Politiets datakripsenter (PDS) flyttet fra ØKOKRIM til Nye Kripos. Vi sier takk for følget så langt, men regner fortsatt med å ha bred kontakt med PDS. Store økonomisaker, som ofte nødvendiggjør ransaking og beslag i omfattende og kompliserte datasystemer, reiser store datatekniske utfordringer.

Det er hyggelig å arbeide ved en enhet som ØKOKRIM, som er kjent på en positiv måte blant folk, jf. ovenfor om MMI-undersøkelsen. Det virker motiverende for de ansatte at det arbeidet de gjør, blir lagt merke til og verdsatt. Men dette er ikke det viktigste. Det vesentlige i denne sammenheng er at det må antas å ha en direkte allmennpreventiv virkning at folk oppfatter at vi har et spissorgan i norsk politi som anses å gjøre en god jobb for å bekjempe kriminaliteten på sine ansvarsområder. Det er viktig for bekjempelsen av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet at dette bildet opprettholdes. I ØKOKRIM gjør vi vårt beste for å bidra til det.

Einar Høgetveit
ØKOKRIM-sjef

Generelt om ØKOKRIM

Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet – ØKOKRIM – ble opprettet i 1989. Hovedformålet med opprettelsen var å styrke politiets evne til å bekjempe alvorlig økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Fra midten av 1990-tallet ble ØKOKRIM også tillagt et ansvar for å bekjempe datakriminalitet. Fra og med 1. januar 2005 ble både ansvaret for å bekjempe datakriminalitet og personellressursene til Politiets datakrimsenter overført til Nye Kripos.

ØKOKRIM er både et særorgan i politiet og et statsadvokatembete med nasjonal myndighet. ØKOKRIM er administrativt og budsjettmessig underlagt Politidirektoratet. Når det gjelder straffesaksbehandlingen, er ØKOKRIM underlagt Riksadvokaten.

ØKOKRIM etterforsker og irttefører store, komplekse, mer alvorlige og/eller prinsipielle saker som gjelder økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Flere av sakene har forgreninger til utlandet.

De formelle reglene om ØKOKRIM finnes i påtaleinstruksen kapittel 35.

ØKOKRIMs oppgaver

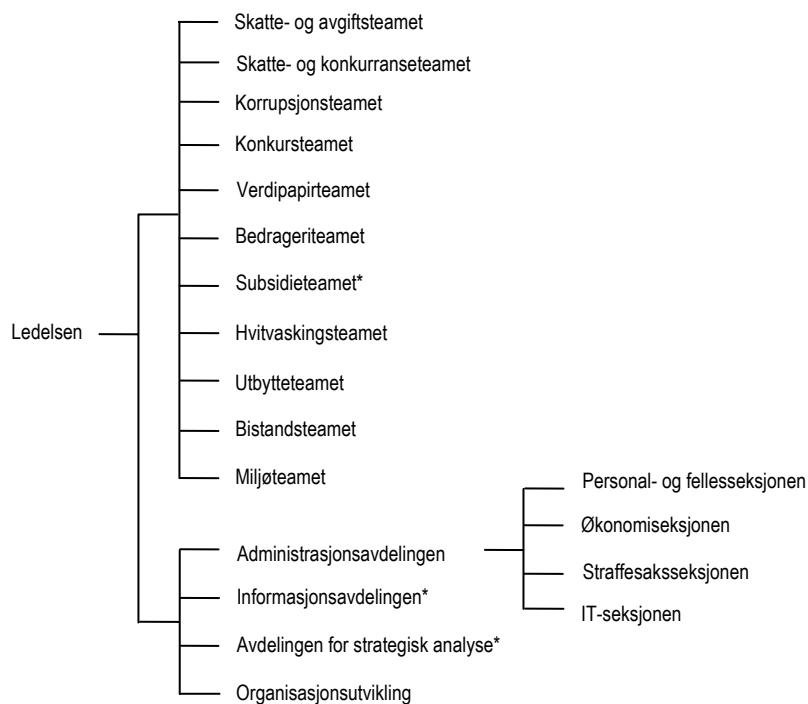
Innenfor områdene økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har ØKOKRIM til oppgave å

- avdekke, etterforske, påtale og irtteføre egne saker
- bistå norske og utenlandske politi- og påtalemyndigheter
- heve politiets og påtalemyndighetens kompetanse og drive opplysningsvirksomhet
- drive kriminaletterretning og utarbeide trusselvurdering
- være rådgivende organ for sentrale myndigheter
- delta i internasjonalt samarbeid

Det er et overordnet mål å sørge for at gjerningspersonene ikke får beholde fortjenesten av sine straffbare handlinger. Det er derfor en viktig oppgave å sikre inndragning av vinning, erstatning til fornærmede, videreformidling av opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene for etterligning eller fastsettelse av tilleggsskatt/-avgift og videreformidling av opplysninger til bostyrer som kan gi grunnlag for omstøtelse og erstatningskrav.

Organisasjon

Etterforskningen foregår i faste, tverrfaglige team. I 2004 hadde ØKOKRIM 12 etterforskningsteam (inkludert Politiets datakrimsenter). Hvert enkelt team har et hovedansvar for bestemte fagområder (jf. organisasjonskartet på side 5). De fleste teamene har som hovedoppgave å etterforske og aktorere egne straffesaker. Bistandsteamet yter bistand til politidistriktene ved etterforskning av økonomisk kriminalitet og andre saker hvor finansiell etterforskning har betydning. Også andre team – særlig Miljøteamet og Utbytteteamet – yter bistand på sine fagområder. Hvitvaskingsteamet mottar og behandler hvitvaskingsmeldinger og annen etterretningsinformasjon. I tillegg til etterforskningsteamene har ØKOKRIM en avdeling for strategisk analyse, en informasjonsavdeling og en administrasjonsavdeling. Administrasjonsavdelingen er delt inn i fire seksjoner: Personal- og felleseksjonen, Økonomiseksjonen, Straffesaksseksjonen og IT-seksjonen. To rådgivere i stab arbeider med organisasjonsutvikling.

* ØKOKRIM etablerte en informasjonsavdeling i januar 2004, et subsidieteam i oktober 2004 og en avdeling for strategisk analyse i november 2004.

Stillinger	2000	2001	2002	2003	2004
Faste	99	114	115	126	130
Engasjementer	3	1	3	0	0
Hospitanter	6	6	6	6	6
Sum	108	121	124	132	136

Økonomiutvikling	2000	2001	2002	2003	2004
Tildeling pr. 1.1.	61 315 000	75 739 000	80 840 000	106 737 000	102 143 000
Tilleggstildeling	400 000	475 000	17 917 000	7 792 000	9 285 000
Tiltakspakke/øremerkede midler	5 175 000	-	-	-	-
Hjemlet tildeling pr. 31.12.	70 516 000	79 363 000	103 755 000	118 136 000	111 428 000
Regnskap pr. 31.12.	70 175 000	79 316 000	103 299 000*	118 091 000*	111 179 000
* Økningen i 2002 og 2003 skyldes først og fremst oppbyggingen av Politiets datakriminalitetscenter.					

1.					
Tidsbruken i prosent	2000	2001	2002	2003	2004
Egne saker	32	46	40	45	45
Etterretning/analyse	10	8	9	7	7
Bistandsaker	21	14	13	12	11
Sum saksrettet arbeid	63	68	62	64	63
Kompetanseutvikling (intern + eksternt)	12	7	9	8	9
Eksternt kontakt	4	5	4	4	3
Administrasjon, organisasjon, annet	21	20	25	24	25
Sum	100	100	100	100	100

2.					
Nye sakskomplekser etter sakstype (Økosak)					
	2000	2001	2002	2003	2004
Bedrageri	5	4	9	5	3
Underslag	1	2	4	1	-
Forbrytelser i gjeldsforhold – regnskaps- overtredelser	3	3	2	1	3
Skatt – merverdiavgift – toll	8	3	8	6	4
Verdipapirhandel – finans	29	26	23	6	3
Konkurranse	3	3	5	1	-
Utroskap	5	5	8	6	2
Heleri – hvitvasking	4	8	5	6	3
Dokumentfalsk	-	-	1	-	-
Økonomisk kriminalitet – annet	3	4	2	3	5
Datakriminalitet – beskyttelsesbrudd	20	22	15	11	6
Datakriminalitet – annet	7	12	10	11	4
Forurensning	4	8	5	2	3
Natur-/faunakriminalitet	2	1	2	1	2
Kulturminnekriminalitet	4	-	4	-	1
Arbeidsmiljøkriminalitet	1	1	-	1	-
Annen miljøkriminalitet	2	4	5	7	1
Sum	101	106	108	69	40
Antall straffbare forhold (Strasak)	2000	2001	2002	2003	2004
	433	618	468	405	281

3.					
Oppklaringsprosent (Strasak)	2000	2001	2002	2003	2004
	83	88	86	86	92

Etterforskningsteamene er satt sammen av spesialletterforskere, dels med politibakgrunn, dels med økonomisk eller miljøfaglig bakgrunn. Flere av teamene har også en politiadvokat. Hvert team – med unntak av Utbytteteamet og Bistandsteamet – ledes av en førstestatsadvokat. Utbytteteamet og Bistandsteamet ledes av politiinspektører. Etterforskere fra andre politidistrikter eller medarbeidere fra kontrollatene trekkes inn i etterforskningen av ØKOKRIMs egne saker ved behov.

Ved utgangen av 2004 hadde ØKOKRIM 130 faste stillingshjemler og 6 hospitantstillinger. Tabellen på side 5 viser stillingsutviklingen de 5 siste årene.

I 2004 hadde ØKOKRIM et budsjett på ca. 111 millioner kroner. Nedgangen fra 2003 til 2004 skyldes først og fremst engangsinvesteringer i nye lokaler for Politiets datakripsenter i 2003. Tabellen på side 5 viser økonomiutviklingen de 5 siste årene.

Statistikk

Tidsbruk

ØKOKRIM registrerer tidsbruk for å få oversikt over hvordan ressursene utnyttes. Saksrettet arbeid skal utgjøre ca. 2/3 av den totale tidsbruken. Med saksrettet arbeid menes etterforskning og irettføring av egne saker, bistand til politidistriktene og til utenlandske politi- og påtalemyndigheter, samt etterretning og analysevirksomhet.

Tabellen på side 6 viser tidsbruken i prosent de 5 siste årene.

Egne saker

ØKOKRIM bygger sin statistikk på politiets registreringssystem Strasak og ØKOKRIMs egne saksdatabaser Økosak, Økostraff og Økobistand.

- Strasak: I Strasak registreres hvert straffbare forhold.
- Økosak: I Økosak registreres sakskomplekser. Ett sakskompleks kan inneholde få eller mange straffbare forhold begått av én eller flere personer/foretak. I Økosak følger man sakskomplekset fra anmeldelse frem til påtalevedtak (tiltaler, begjæringer om forhørsrettspådommelse, forelegg, påtaleunntatelser, henleggelse). Alt som skjer i sakskomplekset etter påtalevedtak, registreres i Økostraff.
- Økostraff: I Økostraff registreres påtalevedtak og rettskraftige avgjørelser (dommer og vedtatte forelegg) mot enkeltpersoner/foretak. Hvert påtalevedtak og hver rettskraftige avgjørelse kan inneholde flere straffbare forhold.
- Økobistand: I Økobistand registreres ØKOKRIMs bistandssaker (sakskomplekser).

Saksinntak

De fleste sakene innenfor ØKOKRIMs saksfelt behandles av lokale politidistrikter. ØKOKRIM etterforsker og irettfører de store, komplekse, mer alvorlige og/eller prinsipielle sakene som gjelder økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Flere av sakene har forgreninger til utlandet. Hvis en sak har prinsipiell betydning, kan det være naturlig at ØKOKRIM behandler den for bl.a. å avklare rettslige tolkningsproblemer eller straffenivå. Det er ØKOKRIMs ledelse som avgjør hvilke saker som skal behandles. Når det gjelder økonomiske

straffesaker, skal ØKOKRIMs ressurser først og fremst benyttes i saker som gjelder overtredelser av samfunnsmessig betydning. Eksempler på dette er alvorlige skatte- og avgiftsunndragelser, verdipapirkriminalitet, brudd på konkurranseregler, korrupsjon, alvorlige bedragerier og hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

Tabellen på side 6 viser inntaket av sakskomplekser de 5 siste årene.

Det totale antall sakskomplekser har gått ned siden 2002. Dette er en ønsket utvikling. ØKOKRIM prioriterer inntak av store, komplekse saker.

Tabellen på side 6 viser hvor mange straffbare forhold som inngår i sakskompleksene ovenfor (på anmeldelsesstadiet).

Oppklaringsprosent

Oppklaringsprosenten i straffesaksbehandlingen skal være høy. Oppklaringsprosenten beregnes ut fra registreringer i Strasak. Den angir hvor stor andel av de anmeldte/-etterforskede sakene som blir avgjort med positivt påtalevedtak. De uopklarte sakene er stort sett saker som er henlagt etter bevisets stilling.

I 2004 var målet at oppklaringsprosenten skulle være på minst 80. Resultatet i 2004 viste en oppklaringsprosent på 92.

Tabellen på side 6 viser oppklaringsprosenten de 5 siste årene.

Saksbehandlingstid

Behandlingstiden for straffesakene skal være kort. Saksbehandlingstiden regnes fra det tidspunkt da etterforskning igangsettes til påtalevedtak treffes.

I 2004 var målet at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opklarte saker ikke skulle overstige 275 dager. Resultatet i 2004 viser en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 176 dager.

Tabellen på side 11 viser saksbehandlingstiden de 5 siste årene.

Positive påtalevedtak

I 2004 ble det truffet 59 positive påtalevedtak. Tabellen på side 11 viser fordelingen av påtalevedtak de 5 siste årene.

ØKOKRIM har utferdiget færre påtalevedtak i 2004 enn året før. Dette skyldes bl.a. at vi i 2004 har hatt lange hovedforhandlinger i flere store sakskomplekser.

Rettskraftige avgjørelser

I 2004 hadde ØKOKRIM rettskraftige avgjørelser mot 85 personer og foretak. Tabellen på side 11 viser fordelingen av de rettskraftige avgjørelsene de 5 siste årene.

I 2004 utgjorde de rettskraftige bøtene mot personer og foretak til sammen 28 634 000 kroner. Tabellen på side 11 viser rettskraftige bøter i ØKOKRIMs saker de 5 siste årene.

Det er et mål at mest mulig av utbyttet fra straffbare handlinger skal fratras gjerningspersonen. Dette skjer gjennom inndragning eller erstatning eller på andre måter. I 2004 var målet at minst 40 % av de personer og selskaper som det reageres mot i ØKOKRIMs egne saker, bør ilegges inndragning og/eller erstatning og/eller tilleggsskatt. Resultatet i 2004 var 36 %. I 2004 utgjorde rettskraftig inndragning i ØKOKRIMs saker til sammen 17 924 872 kroner. Tabellen på side 11 viser rettskraftige beløp for inndragning og erstatning i ØKOKRIMs saker de 5 siste årene.

Domfellellesprosent

Tiltale skal bare tas ut når den påtaleansvarlige er overbevist om at siktede er skyldig, og at dette kan bevises i retten. De fleste saker bør derfor ende med domfellelse. En domfellellesprosent på tilnærmet 100 ville imidlertid indikere at påtalemyndigheten er for tilbakeholden med å reise sak. Ikke minst gjelder dette i ØKOKRIMs saker, som ofte reiser nye tolknings-spørsmål som ikke har vært prøvd i rettsapparatet tidligere.

Domfellellesprosent regnes ut fra rettskraftige dommer. I 2004 var målet at andelen frifinnende dommer ikke skulle overstige 10 %. Prosenten regnes av samtlige tiltaleposter. I en dom kan man bli frifunnet for enkelte poster og domfelt for de øvrige. Frifinnes tiltalte f.eks. for halvparten av postene i tiltalen, gir dette en domfellellesprosent på 50. Frifinnelsesprosenten i 2004 var 9. ØKOKRIM oppnådde dermed fellende dommer i 91 % av sakene i 2004.

Tabellen på side 11 viser domfellellesprosenten de 5 siste årene.

Bistand

De fleste saker som gjelder økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, etterforskes lokalt. Mange politidistrikter mangler kompetanse og ressurser til å etterforske alle slike saker. Etter anmodning fra vedkommende politimester eller statsadvokat kan ØKOKRIM yte bistand til den lokale etterforskningen. Bistanden kan variere fra noen få timers rådgivning fra én ØKOKRIM-medarbeider til omfattende etterforskningsstøtte fra flere ØKOKRIM-medarbeidere over mange måneder. Bistand ytes også til påtalemessige vurderinger og unntaksvis til aktorater. ØKOKRIM yter også bistand i andre saker hvor finansiell etterforskning kan være aktuelt, bl.a. for å sikre at utbyttet fra den straffbare handlingen inndras. Videre omfatter bistandsvirksomheten oppfølging av rettsanmodninger eller politianmodninger fra utlandet. I 2004 har ØKOKRIM gitt bistand til bl.a. Sverige, Finland, Danmark, Russland, Tyskland, Spania og USA med innhenting av dokumentasjon, avhør av vitner mv.

ØKOKRIMs bistand til politidistriktene i konkrete saker skal ikke bare bidra til å løse sakene, men også medvirke til at politidistriktene utvikler kompetanse som beholdes og vedlikeholdes, slik at de etter hvert kan behandle flere saker selv.

I flere sentrale styringsdokumenter står det at det er viktig at politidistriktene etablerer tverrfaglige team som kan etterforske økonomisk kriminalitet. I 2004 har ØKOKRIM gitt bistand til etablering av lokale økoteam til politidistriktene Øst-Finnmark, Nord-Trøndelag, Nordmøre og Romsdal, Sunnmøre, Sogn og Fjordane, Nordre Buskerud, Vestfold, Telemark, Østfold og Hedmark. ØKOKRIM gir råd i forbindelse med organisering og undervisning og bistår ved etterforskning av konkrete saker, bl.a. restanseavvikling (avslutning av gamle saker). Målet er at alle politidistrikter som ber om det, innen utgangen av 2005 skal få hjelp til å organisere økonomisk etterforskning i sine distrikter i faste, tverrfaglige team som styres på en hensiktsmessig måte.

I 2004 tok ØKOKRIM inn 257 bistandssaker, fordelt på 26 politidistrikter og 32 andre eksterne enheter i inn- og utland. Tabellen på side 12 viser fordelingen av bistandssakene etter sakstype de 5 siste årene.

ROK og Catch

Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK) skal sikre en samordnet og mer effektiv bekjempelse av alvorlig organisert kriminalitet som berører flere politidistrikter. ØKOKRIM er representert i ROK.

Catch-prosjektet har som siktemål å ta bakmennene i saker som gjelder organisert kriminalitet. ØKOKRIM yter bistand i et omfang tilsvarende to årsverk i Catch-prosjektet. I tillegg har ØKOKRIM avgitt to etterforskere til Catch-prosjektet.

Fra 1.1.05 er Catch-prosjektet overført til Nye Kripas.

4.					
Saksbehandlingstid (Strasak)	2000	2001	2002	2003	2004
	451	214	307	409	176

5.					
Positive påtalevedtak (Økostraff)					
Antall personer/foretak					
	2000	2001	2002	2003	2004
Tiltale	43	38	47	56	25
Begjæring om tilståelsesdom	9	3	2	1	4
Forelegg – enkeltpersoner	43	18	36	18	15
Forelegg – foretak	22	20	14	16	10
Påtaleunntatelse	3	0	4	5	5
Sum	120	79	103	96	59

6.					
Rettskraftige avgjørelser (Økostraff)					
Antall personer/foretak					
	2000	2001	2002	2003	2004
Dommer mot person	26	35	32	33	41
Dommer mot foretak	6	0	1	2	4
Vedtatte forelegg mot person	39	18	38	13	22
Vedtatte forelegg mot foretak	22	18	18	15	9
Fullstendig frifinnelse	4	7	4	4	3
Påtaleunntatelser	1	2	4	6	6
Sum	98	80	97	73	85
Rettskraftige bøter (Økostraff)	2000	2001	2002	2003	2004
	9 376 000	12 477 000	6 955 000	10 506 000	28 634 000
Rettskraftig inndragning/erstatning (Økostraff)					
	2000	2001	2002	2003	2004
Inndragning	5 121 514	19 492 590	23 217 797	9 777 756	17 924 872
Erstatning	1 215 896	78 609 726	53 579 825	16 383 935	82 482 708

7.					
Domfellelsesprosent (Økostraff)	2000	2001	2002	2003	2004
	94	87	98	88	91

8.					
Sakstype (Økobistand)					
	2000	2001	2002	2003	2004
Bedrageri/utroskap	12	17	12	20	20
Underslag	8	5	3	5	1
Forbrytelser i gjeldsforhold – regnskapsovertredelser	179*	4	4	6	3
Skatt – merverdiavgift – toll	17	12	31	21	8
Verdipapirhandel - finans	-	-	-	-	2
Konkurranse	-	-	-	1	-
Heleri – hvitvasking	4	9	12	7	4
Dokumentfalsk	-	1	1	-	-
Økonomisk kriminalitet – annet	10	6	4	3	3
Datakriminalitet – beskyttelsesbrudd	1	5	3	3	1
Datakriminalitet – annet	6	10	-	3	2
Forurensning	4	4	13	6	9
Naturkriminalitet	1	8	29	11	5
Kulturminnekriminalitet	-	2	6	6	3
Arbeidsmiljøkriminalitet	2	2	22	4	-
Annen miljøkriminalitet	1	5	7	1	8
Annet	16	12	14	12	6
Ren datateknisk eller annen teknisk bistand	45	164	223	144	177
Sum	306	266	384	253	257
* Det høye antallet bistandssaker vedrørende forbrytelser i gjeldsforhold og regnskapsovertredelser i 2000 skyldes konkursprosjektet som ØKOKRIM avsluttet det året.					

9.					
Meldinger om mistenkelige transaksjoner					
	2000	2001	2002	2003	2004
"Ordinære" meldinger	890	992	1 291	946	969
Money Transfer-meldinger	-	-	-	2 513	4 115
Valutameldinger	-	-	-	-	998
Sum	890	992	1 291	3 459	6 082
Meldinger vedlagt verserende straffesak	101	45	60	57	95
Meldinger som har ført til at det ble åpnet ny straffesak	87	143	130	125	104

Hvitvasking

ØKOKRIMs hvitvaskingsteam har som oppgave å motta og behandle meldinger om mistenkelige transaksjoner fra banker og finansinstitusjoner m.fl. og gjøre opplysningene i slike meldinger tilgjengelige for politiet og andre lands hvitvaskingsenheter.

Den 1. januar 2004 trådte den nye hvitvaskingsloven i kraft. Flere grupper har fått undersøkelses- og rapporteringsplikt. Nå er også advokater, eiendomsmeglere, revisorer, regnskapsførere, spillevirksomheter og forhandlere av dyre gjenstander som mottar kontant betaling på 40 000 kroner eller mer, blitt rapporteringspliktige. Med den nye hvitvaskingsloven er den spesielle taushetsplikten som var knyttet til behandlingen av meldinger om mistenkelige transaksjoner opphevet. Meldingene kan nå videreformidles til politidistriktene som etterretningsinformasjon og brukes som sporsted i etterforskning av ulike straffesaker.

ØKOKRIMs desk ble overført fra Hvitvaskingsteamet til Avdelingen for strategisk analyse fra og med november 2004. Desken er en felles informasjonssentral for ØKOKRIM og er betjent i kontortiden.

I 2004 mottok ØKOKRIM 6 082 meldinger om mistenkelige transaksjoner, hvorav 969 ”ordinære” meldinger, 4 115 Money Transfer-meldinger og 998 valutameldinger. Money Transfer-meldinger er meldinger om overføringer av kontanter til og fra utlandet. Tabellen på side 12 viser hvor mange meldinger ØKOKRIM har mottatt de 5 siste årene, hvor mange meldinger som har blitt vedlagt verserende straffesaker og hvor mange meldinger som har ført til at det ble åpnet ny straffesak.

Kompetanseutvikling, opplysningsvirksomhet og forebyggende arbeid

ØKOKRIM driver en omfattende ekstern opplærings- og opplysningsvirksomhet i form av forelesninger, foredrag og innlegg på møter, konferanser og seminarer. Slike opplærings- og informasjonstiltak har også en forebyggende virkning. Noen medarbeidere ved ØKOKRIM skriver også fagartikler og -bøker.

Mange av medarbeiderne ved ØKOKRIM deltar som kursledere og foredragsholdere på fagområder som er knyttet til deres arbeid ved enheten. Blant annet underviser flere av ØKOKRIMs tilsatte ved Politihøgskolen og ved tolletatens og skatteetatens utdannings- og kursvirksomhet.

I 2004 har ØKOKRIM hatt møter med mediene for å informere om enhetens arbeid. ØKOKRIM har i 2004 mer aktivt enn før benyttet hjemmesiden til bl.a. å informere om påtalevedtak og dommer. I tillegg benytter ØKOKRIM hjemmesiden til å advare mot ulike former for bedrageri (”Nigeria-bedragerier”, investeringsbedragerier, timeshare-bedragerier, lotterisvindel, nettsvindel og e-postsvindel).

Når det gjelder **økonomisk kriminalitet** har ØKOKRIM i 2004 bl.a.

- undervist på økostudiet ved Politihøgskolen
- arrangert et todagers fagseminar for politi- og bistandsrevisorene
- arrangert to fagseminarer for økoteamene i politidistriktene
- undervist økoteamene
- avholdt et møte med Samarbeidsgruppen for tiltak mot hvitvasking av penger (representanter fra kontrollorganene)
- utgitt nyhetsbrevet *Hvitvaskingsnytt* (informasjon til meldepliktige institusjoner) tre ganger

- holdt foredrag og undervisning for nye meldepliktige grupper (spesielt advokater, revisorer og regnskapsførere)

Når det gjelder **datakriminalitet** har ØKOKRIM i 2004 bl.a.

- avholdt to kurs for politidistrikter og særorganer i sikring av mobiltelefoner
- avholdt kurs for politidistrikter og særorganer i EnCase Intermediate
- undervist på Politihøgskolens studium ”Etterforskning av elektroniske spor”
- avholdt fagmøte for politidistrikter og særorganer om dataetterforskning og utnyttelse av e-spor

Når det gjelder **miljøkriminalitet** har ØKOKRIM i 2004 bl.a.

- avholdt seminar om bekjempelse av miljøkriminalitet for politidistriktene miljøkoordinatorer og påtaleansvarlige for miljø saker m.fl.
- avholdt seminar om forurensning fra skip for de nordligste politidistriktene og samarbeidspartnere (Kystvakten, Kystverket, Miljøverndepartementet, Sjøfartsinspektøren i Kristiansand)
- utgitt fire numre av tidsskriftet *Miljøkrim*
- utgitt tre numre av det elektroniske nyhetsbrevet *Miljønytt* (til politidistriktene)

Hospitering

ØKOKRIM har seks hospitantstillinger for etterforskere, påtalejurister og politirevisorer fra politidistriktene. Formålet med hospitantordningen er å utvikle kompetansen hos ansatte ved andre politidistrikter når det gjelder etterforskning og irettføring av saker som dreier seg om økonomisk kriminalitet, datakriminalitet og miljøkriminalitet. Hospiteringstiden er ett år, og inntak av nye hospitanter skjer så langt det er mulig i januar hvert år. Hospitantene tjenestegjør vanligvis ved ett til tre team i løpet av hospiteringsperioden.

Politiets datakrimsenter har en egen ordning med korttidshospitering på tre måneder. I 2004 har Politiets datakrimsenter hatt fem korttidshospitanter.

Samarbeid med kontrollorganene

ØKOKRIM har et omfattende samarbeid med ulike kontrollorganer, både i generelle spørsmål og konkrete saker. Ledelsen ved ØKOKRIM har faste, halvårlege møter med ledelsen i Kredittilsynet, Skattedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet og Konkurransetilsynet. ØKOKRIM har kontakt også med flere andre kontrollorganer på mindre regelmessig basis.

Rådgivning overfor sentrale myndigheter og andre

Én av ØKOKRIMs oppgaver er å være rådgivende organ for sentrale myndigheter. Hvert år skriver ØKOKRIM flere høringsuttalelser om bl.a. lovforslag. ØKOKRIM deltar også i ulike utvalg og arbeidsgrupper. I 2004 har ØKOKRIM deltatt bl.a. i

- Rådet for samordnet bekjempelse av organisert kriminalitet (ROK)
- Konkursrådet
- Embetsmannsgruppen mot økonomisk kriminalitet (EMØK)
- Datakrimutvalget
- Politidirektoratets prosjektgruppe for etablering av Nye Kripos
- Næringslivets sikkerhetsråd (NSR)
- en arbeidsgruppe som har evaluert bistandsrevisorordningen i politidistriktene

- en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til anmeldelsesinstruks for skatteetaten samt retningslinjer for samhandlingen mellom politiet og skatteetaten
- Sentralt Tverretatlig Samarbeidsforum (STS), som er et møtested for aktører innenfor miljøforvaltningen

Internasjonalt samarbeid

Etterforskning av komplekse saker med forgreninger til utlandet forutsetter at ØKOKRIM har kontakt og samarbeid med utenlandske politimyndigheter. I tillegg til samarbeid i konkrete saker deltar ØKOKRIM i internasjonalt samarbeid av mer generell karakter på ulike områder.

Når det gjelder **økonomisk kriminalitet** har ØKOKRIM i 2004 bl.a.

- deltatt i Europol's ekspertgruppe vedrørende timeshare-bedragerier
- deltatt i OECDs evaluering fase II av Norges implementering av OECD-konvensjonen om bekjempelse av bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestemenn
- vært det nasjonale, sentrale organ for behandling av bistandsanmodninger på grunnlag av Europarådets hvitvaskingskonvensjon
- vært representert i den norske delegasjonen i FATF (Financial Action Task Force) og deltatt på typologimøte i Moskva
- deltatt på Egmont Groups årskonferanse på Guernsey (samarbeidsmøte mellom de nasjonale hvitvaskingsenhetene i 94 land) og på møte i Bangkok om FATF-evalueringer, terrorfinansiering og analyseverktøy for hvitvasking
- deltatt i ekspertgruppen for hvitvasking under Baltic Sea Task Force
- deltatt på nordisk økokonferanse på Island. På konferansen utveksles erfaringer mellom de sentrale politienheter som arbeider med økonomisk kriminalitet i Norden

Når det gjelder **datakriminalitet** har ØKOKRIM i 2004 bl.a.

- deltatt på møte i G8 Subgroup on High-Tech Crime
- deltatt på møte i European Working Party on Information Technology Crime (en ekspertgruppe under Interpol)

Når det gjelder **miljøkriminalitet** har ØKOKRIM i 2004 bl.a.

- hatt formannskapet i ekspertgruppen for bekjempelse av miljøkriminalitet i Østersjølandene (Baltic Sea Task Force)
- vært representert i to undergrupper i Baltic Sea Task Force-samarbeidet (ulovlig grensekryssende handel med farlig avfall og oljeforurensning fra skip)

ØKONOMISK KRIMINALITET

Økonomisk kriminalitet er ofte nært knyttet til næringslivet og annen organisert virksomhet i privat og offentlig sektor.

Sakene gjelder bl.a.

- grove bedragerier
- regnskapskriminalitet
- konkursskriminalitet
- skatte-, avgifts- og tollunndragelser
- misbruk av offentlige støtteordninger (subsidiebedrageri)
- kriminalitet knyttet til verdipapirmarkedet
- konkurransekriminalitet
- korrupsjon, utroskap og underslag
- hvitvasking
- fiskerikriminalitet

Utviklingen innenfor økonomisk kriminalitet viser at

- de kriminelle samarbeider i nettverk i større grad enn før
- mange kriminelle skjuler sin virksomhet i utlandet
- det skjer stadig oftere at personer som er skattepliktige til Norge, oppgir bosted/opphold i utlandet og/eller unngår beskatning ved å fakturere fra utenlandske selskaper som er opprettet nettopp for dette formålet
- flere kriminelle benytter tjenester i utlandet som diskret forvalter penger gjennom ulike administrative, finansielle og juridiske tjenester som gjør det enklere å skjule og hvitvaske utbyttet fra kriminelle handlinger
- fordi banker og andre har meldeplikt til ØKOKRIM ved mistenkelige transaksjoner, er det grunn til å anta at kriminelle i stor utstrekning smugler valuta over landets grenser
- næringslivet omstruktureres, og antall enheter blir færre og større. Dermed øker risikoen for ulovlige avtaler innenfor karteller, f.eks. om prissamarbeid, for å begrense konkurransen i markedet
- noen av de største utfordringene for det noterte verdipapirmarkedet vil fortsatt være knyttet til innsidehandel, bevisste lekkasjer og kursmanipulering
- globaliseringen og utviklingen av informasjonsteknologien øker risikoen for at nordmenn vil bli utsatt for investeringsbedragerier eller selv vil begå slike handlinger
- mye tyder på at offentlige ordninger for overføringer av næringsstøtte, støtte til organisasjoner, forskningsprogrammer mv. misbrukes, og at dette i liten grad blir avdekket ved kontroller og revisjoner
- økt mobilitet og mindre lojalitet i arbeidslivet, økt konkurranse og internasjonalisering gjør at samfunnet kan bli mer utsatt for korrupsjon enn tidligere
- mulige straffbare forhold avdekkes i mellom halvparten og to tredjedeler av de åpne konkurser
- kriminelle klarer å skaffe seg legitimasjonsdokumenter og opptre under andre personers identitet for å begå lovbrudd

Foto: Jens Sølvberg/Samfoto

I 2004 ble en person idømt den lengste straffen i en økonomisak noensinne: Én av gründerne i Finance Credit-saken ble dømt til fengsel i 9 år for bl.a. grovt bedrageri av til sammen 1,4 milliarder kroner, grov økonomisk utroskap, alvorlige regnskapsovertredelser og bounndragelse. Dommen er ikke rettskraftig.

Noen egne saker fra 2004

Grove bedragerier

- I august 2004 ble til sammen fem ledere i selskapet OVDS domfelt for grovt bedrageri mot staten og Nordland fylkeskommune. Selskapet OVDS ble dessuten dømt til å betale erstatning med til sammen ca. 65 millioner kroner (+ forsinkelsesrenter), en bot på 6 millioner kroner og saksomkostninger. I forbindelse med tilskuddsforhandlingene med Statens vegvesen hadde selskapet underrapportert inntekter og overrapportert utgifter. Dommen er rettskraftig for selskapet og for én av de domfelte. Ankesaken for de øvrige domfelte skal behandles i lagmannsretten i februar 2005.
- I oktober 2004 ble en finansmann dømt til 6 års ubetinget fengsel for grovt investeringsbedrageri, dokumentfalsk, hvitvasking og villedende selskapsinformasjon. Finansmannen ble også dømt til å tåle inndragning av ca. 3,5 millioner kroner. Fra ett av hans selskaper har retten besluttet å inndra ca. 5,5 millioner kroner. Han ble for alltid fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, være leder for eller sitte i styret i noe selskap. Finansmannen ble også dømt til å betale 450 000 USD i erstatning til et dødsbo. Dommen er ikke rettskraftig.
- I oktober 2004 ble én av de to gründerne i Finance Credit-konsernet dømt til 9 års ubetinget fengsel for bl.a. grovt bedrageri mot 8 banker, grov økonomisk utroskap, alvorlige regnskapsovertredelser og bounndragelse. I tillegg ble han dømt til å betale erstatning på ca. 1,2 milliarder kroner. Han ble for alltid fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, være leder for eller sitte i styret i noe selskap. Dommen er ikke rettskraftig.
- I oktober 2004 ble en person siktet for grovt bedrageri og dokumentfalsk etter å ha tatt opp 3 lån på til sammen 11 750 000 kroner i sin tidligere samboers navn. En forutsetning for låneytelsene var sikkerhet i fast eiendom. De pantedokumentene som ble presentert for långiveren, var imidlertid forfalsket/ettergjort, og lånene var derfor i realiteten uten sikkerhet. Hovedmannens tidligere samboer og en sentral rådgiver er også siktet for grovt bedrageri og dokumentfalsk. Hovedmannen er etterlyst i hele verden. Saken er fortsatt under etterforskning.
- I oktober 2004 innledet ØKOKRIM etterforskning av selskapet The 5 Percent Community (T5PC). Selskapet gikk konkurs i november 2004. 50-70 000 nordmenn skal ha kjøpt aksjer i selskapet i håp om å bli rike på rekordtid. Provisjon, bonus og lønn til et knippe pyramidetopper beløp seg i 2004 til 115 millioner kroner. Ved inngangen til 2004 hadde selskapet 134 millioner kroner i banken. Nå er pengene borte. Straffesaken dreier seg om tapping av innbetalt aksjekapital, villedende selskapsinformasjon og brudd på skatte- og avgiftsregler. Flere personer i pyramideseelskapet er siktet for grov utroskap og investorbedrageri. Saken er fortsatt under etterforskning.

Underslag

- I mai 2004 ble en tidligere UDI-medarbeider dømt til 3 år og 2 måneders ubetinget fengsel for grovt underslag og dokumentfalsk. Han ble også dømt til å betale erstatning til UDI med ca. 1,3 millioner kroner. I 2002 overførte UDI-medarbeideren ca. 3,8 millioner norske kroner fra UDIs bankkonto til en konto i Italia. Grunnlaget for overføringen var

en fiktiv faktura. 2,5 millioner kroner av det underslåtte beløpet er kommet til rette gjennom ØKOKRIMs samarbeid med italiensk politi. Erstatningsbeløpet tilsvarer det beløpet som ikke er kommet til rette. Dommen er rettskraftig.

- I juli 2004 ble to personer dømt til fengsel i 2 år, hvorav 1 år betinget, for grovt underslag av ca. 11 millioner kroner. De domfelte hadde opprettet flere selskaper - på Gibraltar, i England og i Norge. Via sine engelske selskaper sendte de fiktive fakturaer til sitt norske selskap. Fakturaene ble betalt. På den måten tappet de selskapet for verdier som tilsvarte de fiktive fakturaene. Pengene som ble overført til de engelske selskapene, ble videre overført til selskapet på Gibraltar. Også dette ble skjult gjennom fiktive fakturaer. Dommen er rettskraftig.

Korrupsjon og utroskap

- I oktober 2004 ble tre personer domfelt i den såkalte Røde Kors-saken. Tiltalte nr. 1 ble dømt til ubetinget fengsel i 6 år for medvirkning til grov økonomisk utroskap mot Røde Kors. Han ble for alltid fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, være daglig leder og å sitte i styret i noe selskap. Dommen gjaldt også grove brudd på regnskapslovgivningen, ligningsloven og merverdiavgiftsloven i forbindelse med den virksomheten han drev som byggmester. Tiltalte nr. 2 ble dømt til ubetinget fengsel i 4 år for medvirkning til grov økonomisk utroskap mot Røde Kors. Sammen med tiltalte nr. 1 ble han dømt til å betale 16 111 661 kroner i erstatning til Norges Røde Kors. Tiltalte nr. 3 ble dømt til 9 måneders fengsel (hvorav 5 måneder betinget) for grov økonomisk utroskap mot Røde Kors (mottatt bestikkelse). Han ble også dømt til å tåle inndragning av 124 000 kroner. Dommen er rettskraftig for tiltalte nr. 3. ØKOKRIM tok ut tiltale mot fire personer i denne saken i april 2003. Hovedtiltalt i saken (broren til tiltalte nr. 1 og 2), som tidligere var administrasjons- og økonomisjef i Røde Kors, var sykmeldt under hovedforhandlingen i tingretten i august 2004. Saken mot hovedtiltalt er berammet til april 2005.
- I juni 2004 utferdiget ØKOKRIM forelegg mot Statoil ASA på 20 millioner kroner og mot den tidligere direktøren for Statoils internasjonale avdeling på 200 000 kroner. Foreleggene gjaldt ulovlig påvirkningshandel (straffeloven § 276 c). ØKOKRIM innledet etterforskning i Statoil-saken på bakgrunn av en serie artikler i Dagens Næringsliv om en avtale som Statoil hadde inngått med Horton Investments Ltd. I henhold til avtalen skulle Horton Investments Ltd. utføre forskjellige konsulenttjenester for Statoil i forbindelse med Statoils engasjement i Iran, og Statoil skulle betale et vederlag for konsulenttjenestene på til sammen 15 200 000 USD over en periode på 11 år. Foreleggene er vedtatt, og saken er derved rettskraftig avgjort.

Skatte- og avgiftsunndragelser

- I april 2004 ble én person dømt til fengsel i 4 år, rettighetstap og inndragning og en annen person til fengsel i 6 måneder for bl.a. merverdiavgiftsbedrageri, regnskaps overtredelser og overtredelse av verdipapirfondloven. De domfelte hadde vært reelle daglige ledere i et selskap der det ble bokført fiktive fakturaer og unndratt til sammen ca. 4 millioner kroner i merverdiavgift. Dessuten ble de dømt for å ha drevet verdipapirfondsvirksomhet uten godkjenning. Dommen mot de to er rettskraftig.

- I juni 2004 ble en person dømt til fengsel i 3 år (hvorav 1 år og 3 måneder betinget) for bl.a. merverdiavgiftsbedragerier på ca 2,1 millioner kroner og forsøk på merverdiavgiftsbedragerier på ca. 6 millioner kroner. Han ble også idømt inndragning av ca. 2,1 millioner kroner og fradømt retten til å drive næringsvirksomhet i 5 år. Bedrageriene ble utført i navnet til norske selskaper som vedkommende hadde opprettet gjennom stråmenn. Selskapene hadde tilsynelatende kjøpt PC-monitører fra Taiwan, noe fremgikk av forfalskede fakturaer, betalingsbekreftelser, fraktdokumenter og tolldokumenter. Bedrageriene ble oppdaget av Oslo fylkesskattekontor, som anmeldte forholdet til ØKOKRIM. En rask reaksjon fra ØKOKRIM forhindrede at det ble utbetalt ytterligere 6 millioner kroner. To av stråmennene som var benyttet til å opprette de norske selskapene, ble i samme sak som hovedmannen dømt for heleri og overtredelse av regnskapsloven. Disse ble dømt til henholdsvis fengsel i 8 måneder (hvorav 6 måneder betinget) og en bot på 12 000 kroner. Dommen er rettskraftig.

Børs- og verdipapirkriminalitet

- I mars 2004 ble en tidligere aksjemegler domfelt for grov utroskap, medvirkning til kursmanipulering og brudd på god forretningsskikk. Straffen ble fastsatt til fengsel i 1 år (hvorav 1 måned ubetinget). Megleren hadde ved flere anledninger høsten 2000 håndtert store handelsordrer fra en utenlandsk kunde på en slik måte at han skaffet andre kunder og verdipapirforetakets egenhandelskonto uberettigede fordeler på bekostning av den utenlandske kunden. For dette ble han domfelt for grov utroskap mot verdipapirforetaket han arbeidet i og mot den utenlandske kunden. Ved én anledning medvirket megleren også til kursmanipulering ved at han på vegne av en kunde la inn en stor kjøpsordre i Oslo Børs' omsetningssystem, uten at kunden hadde til hensikt å kjøpe de aktuelle aksjene. Megleren var klar over at kunden tidligere på dagen hadde kjøpt en del slike aksjer, og at kjøpsordren kunne påvirke aksjekursen positivt. Kort tid etter at kjøpsordren var lagt inn, og aksjekursen dermed hadde steget, solgte kunden aksjene han hadde kjøpt tidligere på dagen. Deretter trakk megleren kjøpsordren tilbake. Dommen er rettskraftig.
- I april 2004 ble en investor dømt til betinget fengsel i 45 dager og 40 000 kroner i bot for uaktsom innsidehandel. I telefonsamtale med en aksjemegler fikk investoren indikasjoner på at det ville lønne seg å kjøpe aksjer i Tomra ASA på bakgrunn av at ansatte i selskapet hadde foretatt et stort kjøp. Etter samtalen ringte investoren en annen aksjemegler og inn gav kjøpsordre i Tomra for 995 500 kroner. Senere samme dag ble markedet kjent med de ledende Tomra-ansattes aksjekjøp. Disse opplysningene førte til at kursen på Tomra-aksjen steg med ca. 10 %. Like etter solgte investoren aksjene som han hadde kjøpt tidligere på dagen med netto gevinst på 70 369 kroner. I mai 2004 ble den megleren som investoren snakket med før aksjekjøpet, dømt til ubetinget fengsel i 45 dager for misbruk av innsideinformasjon. Megleren hadde bl.a. tilskyndet (oppfordret) tre av sine meglerkunder, inkludert den nevnte investoren, til å kjøpe aksjer i Tomra. Dette gjorde han til tross for at han hadde de nevnte kurssensitive opplysningene om at ansatte i Tomra hadde kjøpt aksjer. Til én av kundene hadde han også lekket innsideinformasjon. Dommene er rettskraftige.
- I september 2004 ble en tidligere markedssjef i selskapet Birdstep dømt til betinget fengsel i 45 dager og 40 000 kroner i bot for tre tilfeller av tilskyndelse (oppfordring) til innsidehandel og én lekkasje av innsideopplysninger. Én av investorene som markedssjefen opp-

fordret til å handle, ble dømt til ubetinget fengsel i 30 dager for to tilfeller av innsidehandel. Han ble også dømt til inndragning av gevinsten han oppnådde ved handlene. Dommen er rettskraftig.

- I august 2004 ble en tidligere aksjemegler ilagt en bot på 30 000 kroner for kursmanipulering. På vegne av kunder inngav megleren ved flere anledninger handelsordre i Frontline-aksjen i sammenheng med at han la inn ordre i Frontline warrants (derivater avledet av Frontline-aksjen). Ordrene i Frontline-aksjen påvirket kursen på Frontline warrants, slik kursen ble stilt av markedet maker gjennom automatisk kvoteringsmaskin. Derved oppnådde megleren gevinst ved etterfølgende kjøp/salg av Frontline warrants på vegne av de aktuelle kundene. Hans formål med å legge inn ordrene i Frontline-aksjen var å påvirke kursen på Frontline warrants. Forelegget er vedtatt.

Hvitvasking

- I november 2004 ble en person dømt til seks måneders fengsel (hvorav to måneder betinget) for uaktsom hvitvasking av 1 096 500 kroner. En konto som han disponerte over i utlandet, var blitt benyttet til å oppbevare penger som stammet fra straffbare handlinger. Han ble også dømt til inndragning av det samme beløpet. Dommen er rettskraftig.

Brudd på konkurranselovgivningen

- I oktober 2004 fikk fire landsdekkende transportbedrifter et forelegg på 60 000 kroner hver for brudd på konkurranselovgivningen. Våren 2001 la selskapet Hakon Distribusjon sin transport fra samlaste ut på anbud. I den forbindelse ble de fire transportbedriftene enige om å inngi anbud med likt innhold når det gjaldt punktet om paller. Blant annet ble refusjon av andel pallekostnad satt til samme pris. Tre av avtalepartene inngav anbud i overensstemmelse med den inngåtte avtalen. Saken ble anmeldt til ØKOKRIM av Konkurransetilsynet. Foreleggene er vedtatt.

Noen bistandssaker fra 2004

I 2004 har ØKOKRIM gitt bistand til bl.a.

- Vestfold politidistrikt i etterforskning av grovt underslag av ca. 8 millioner kroner tilhørende et finansieringsselskap samt flere tilfeller av grovt bedrageri/utroskap mot samme finansieringsselskap i perioden 2000-2002.
- Nord-Trøndelag og Vestfold politidistrikt i etterforskning av bedragerier på ca. 8 millioner kroner i uberettiget vrakpant og driftsstøtte til vraking av kjøretøy som er eksportert.
- Øst-Finnmark politidistrikt i etterforskning av konkurs i to rederier hvor det er mistanke om større bedragerier. Bedrageriene er begått bl.a. ved bruk av falske eller omskrevne dokumenter.
- Øst-Finnmark politidistrikt i etterforskning av tollsvindel ved lakseeksport til Russland. I 2003 eksporterte selskapet for noe over 30 millioner kroner, mens regnskapet viste en omsetning på ca. 2,2 millioner kroner.
- Troms politidistrikt i etterforskning av bedrageri på ca. 47 millioner kroner.

I tillegg har ØKOKRIM gitt etterforskningsbistand i mange mindre saker til politidistriktene som i 2004 har etablert lokale økoteam.

Foto: Jann Lipka/Samfoto

Utnyttelse av elektroniske spor får stadig større betydning for etterforskning av saker som gjelder f.eks. økonomisk kriminalitet, narkotika, vinning, sedelighet og drap. I 2004 har ØKOKRIM bistått politidistriktene med dataetterforskning i alle typer straffesaker. Fra og med 1. januar 2005 ble både ansvaret for å bekjempe datakriminalitet og personellressursene til Politiets datakrimsenter overført til Nye Kripos.

DATAKRIMINALITET

Datakriminalitet defineres gjerne som straffbare handlinger som begås ved utnyttelse av informasjon- og kommunikasjonsteknologi. De viktigste former for datakriminalitet er

- dataangrep
- datainnbrudd
- informasjonsheleri
- uautorisert endring og sletting av data (skadeverk)
- uautorisert bruk av datasystemer
- dokumentfalsk
- piratkopiering

Datakriminalitet kan også være spredning av f.eks. bilder av seksuelle overgrep mot barn. Internett er det verktøyet som brukes mest ved slike forbrytelser.

Utnyttelse av elektroniske spor får stadig større betydning i etterforskning av saker som gjelder f.eks. økonomisk kriminalitet, narkotika, vinningskriminalitet, sedelighet og drap.

For å kunne straffeforfølge personer som begår datakriminalitet, trenger politiet tilgang til sporingsinformasjon fra tilbydere av kommunikasjonstjenester i inn- og utland. Det er av avgjørende betydning for etterforskning av datakriminalitet at tjenestetilbyderne får plikt til å lagre sporingsinformasjon. Det er meningen at Datakrimutvalget skal behandle dette spørsmålet i 2005.

Utviklingen innenfor datakriminalitet og annen kriminalitet hvor datateknologi benyttes til å begå straffbare handlinger viser at

- Internett er blitt en viktig arena for elektronisk kommunikasjon og samhandling mellom de kriminelle miljøene
- de kriminelle har tilegnet seg datateknisk kompetanse og har tilgang til avansert teknologi som gjør det enklere å organisere virksomheten og operere på tvers av landegrensene
- spesielt utviklede IKT-verktøy benyttes for å få tilgang til andres datamaskiner
- de kriminelle truer stadig oftere med å slette eller endre informasjon eller sette kommunikasjonssystemer ut av drift
- de kriminelle klarer stadig oftere å opptre anonymt, slik at det blir vanskelig å spore deres identitet, og de krypterer informasjonen slik at den ikke blir lesbar
- digital teknologi muliggjør enklere og bedre produksjon av piratprodukter
- nye digitale medier og utstyr gir de kriminelle bedre muligheter til å forfalske/tappe elektronisk informasjon, bl.a. til illegal produksjon og spredning av bankkort
- nettverkstilknytning og programvare for automatisert belastning av kredittkort fører til en økning i antallet kortbedragerier
- bruk av banktjenester på Internett gjør det vanskeligere å identifisere brukerne, og det blir enklere for de kriminelle å hvitvaske penger gjennom elektroniske overføringer
- Internett benyttes stadig oftere til spredning av barnepornografisk materiale og rasistiske ytringer, planlegging av drap, bedrageri, hvitvasking og narkotikaomsetning
- bruk av digitale kameraer muliggjør produksjon og spredning av barnepornografi på en enklere måte
- stadig flere personer/ansatte stjeler vital informasjon (kildekoder, forretnings- eller driftsplaner) i forbindelse med overgang til nytt arbeidssted

Noen egne saker fra 2004

Piratkopiering m.m.

- I mars 2004 ble to personer dømt til 30 dagers betinget fengsel for brudd på åndsverkloven. I forbindelse med næringsvirksomhet hadde de kopiert over 50 000 navneoppføringer fra Gule Sider på Internett. De ble også dømt til å betale 30 000 kroner i erstatning til Findexa. Saken ble avgjort ved tilståelsesdom, og dommen er rettskraftig.
- I juli 2004 fikk to personer forelegg for piratkopiering av en mengde musikk- og filmfiler. Den ene fikk en bot på 15 000 kroner for å ha medvirket til å gjøre musikk og film ulovlig tilgjengelig på Internett. Den andre fikk en bot på 10 000 kroner for å ha medvirket til ulovlig kopiering av programvare. Begge har fått inndratt datautstyret. Foreleggene er vedtatt. I samme sak ble en person i desember 2004 tiltalt for piratkopiering (brudd på åndsverkloven § 54). Tiltalte skal, som bruker av et Direct Connect-fildelingsnettverk, ha kopiert – og gjort tilgjengelig for flere – en mengde musikk- og filmfiler i nettverket. Som eier/operatør av flere Direct Connect-hubber er mannen også tiltalt for medverkning eller forsøk på medvirkning til å gjøre musikk- og filmfiler tilgjengelige gjennom ulike fildelingsnettverk. Dette gjorde han uten samtykke fra rettighetshaveren. Hovedforhandling i saken er berammet til april 2005.
- I november 2004 ble to personer dømt til betinget fengsel i 120 dager og en bot på 3 000 kroner hver for ulovlig spredning av programvare. Begge de domfelte fikk inndratt datautstyr. Den ene personen ble i tillegg dømt til å betale erstatning med 120 000 kroner til de fornærmede. I perioden 1998-2001 spredte de domfelte programvare, dataspill, musikkfiler og/eller digitaliserte filmer uten å innhente samtykke fra rettighetshaver. Begge de domfelte arbeidet i IT-bransjen og var med i gruppen ”Drink or Die”. Denne gruppen er én av de mest kjente Warez-gruppene på Internett og har spredt en stor mengde beskyttet programvare. Dette forårsaket en verdensomspennende politiaksjon i desember 2001. I forbindelse med denne politiaksjonen er til sammen 20 personer dømt i USA. Skadeomfanget i disse sakene er stipulert til mellom 2,5 og 5 millioner USD. Dommen er rettskraftig.
- I november 2004 ble en ansatt i en kundeservicebedrift tiltalt for grov utroskap, grovt tyveri og ulovlig kopiering av filer. Mannen ble tiltalt for å ha kopiert til CD/DVD og stjålet en mengde elektroniske dokumenter og e-post fra kundeservicebedriften han var ansatt i. Filene inneholdt bl.a. bedriftshemmeligheter, informasjon om kunder, omsetning og fortjeneste, og diverse annen interninformasjon om organisering, drift, salg og opplæring. Han videresendte også en e-post med vedlegg til sin private e-postadresse. Vedlegget inneholdt informasjon om et anbudsprosjekt han var leder for. Samme dag sa mannen opp stillingen for å begynne som administrerende direktør hos en konkurrerende kundeservicebedrift. Dette gjorde han for å skaffe seg selv eller sin nye arbeidsgiver en uberettiget vinning og/eller for å skade sin tidligere arbeidsgiver. Mannen er også tiltalt for å ha kopiert databaser, skjermbilder og programvare som tilhørte hans tidligere arbeidsgiver. Hovedforhandling i saken er berammet til februar 2005.

Dataangrep og skadeverk

- I april 2004 ble to personer dømt til henholdsvis 60 dagers og 30 dagers betinget fengsel for datainnbrudd. De ble frikjent for den tiltaleposten som gjaldt grovt skadeverk.

Lagmannsrettens dom ble anket til Høyesterett. I oktober 2004 besluttet Høyesterett at de to likevel skulle dømmes for grovt skadeverk. Dommen er rettskraftig.

Noen bistandssaker fra 2004

I 2004 har Politiets datakripsenter ved ØKOKRIM bistått norsk og utenlandsk politi i etterforskning av til sammen ca. 180 straffesaker. Senteret har også i enkelte tilfeller gitt tilsynsmyndigheter bistand til bevissikring.

Politiets datakripsenter har gitt bistand til analyse og utnyttelse av elektroniske spor til bl.a.

- Rogaland politidistrikt i forbindelse med etterforskning av ranet av Norsk Kontantservices tellesentral og drapet på en politimann i Stavanger i april 2004
- Sogn og Fjordane politidistrikt i forbindelse med et drap i Førde
- Oslo politidistrikt med sporing i en drapssak
- flere politidistrikter og særorganer med kommunikasjonskontroll av datatrafikk
- Konkurransetilsynet med bevissikring hos SAS-Braathens i forbindelse med mistanke om prissamarbeid

MILJØKRIMINALITET

Med miljøkriminalitet menes

- forurensning (inkludert næringsmiddelkriminalitet og håndtering av farlig avfall)
- naturkriminalitet
- kulturminnekriminalitet (inkludert overtredelse av plan- og bygningsloven)
- arbeidsmiljøkriminalitet

Utviklingen innenfor miljøkriminalitet viser at

- fordi det er kostbart å deponere farlig avfall på lovlig måte, vil trolig problemet med ulovlig dumping eller avfallsdeponering øke
- forurensning til sjøs forventes å øke. Russiske tankbåter vil i fremtiden frakte olje langs Norges kyst. Et uhell med en slik tankbåt kan få katastrofale konsekvenser
- det kan bli mer utbredt å tilsette helsefarlige stoffer i matvarer
- ulovlige terrenginngrep (vei- og hyttebygging) og ulovlig motorferdsel i naturreservater blir stadig mer utbredt
- handel med truede dyrearter blir stadig mer utbredt fordi slik handel gir stor fortjeneste, har lav straff og er vanskelig å oppdage
- ulovlig utførsel av antikviteter (den norske kulturarven) til utlandet, bl.a. via Internett-auksjoner, vil øke
- utviklingen av rovdyrstammer (bjørn, ulv, jerv og gaupe) og etablering av kjerneområder har forsterket konflikten mellom verneinteresser og næringsinteresser, noe som kan føre til økt ukontrollert beskatning
- høyt tempo og stadig strengere effektivitetskrav i produksjonen øker faren for at sikkerhetskrav tilsidesettes. Dermed øker risikoen for ulykker og større psykiske og fysiske belastninger for de ansatte. Mest utsatt er mobile arbeidsplasser og arbeidsplasser som bruker ufaglært og midlertidig arbeidskraft

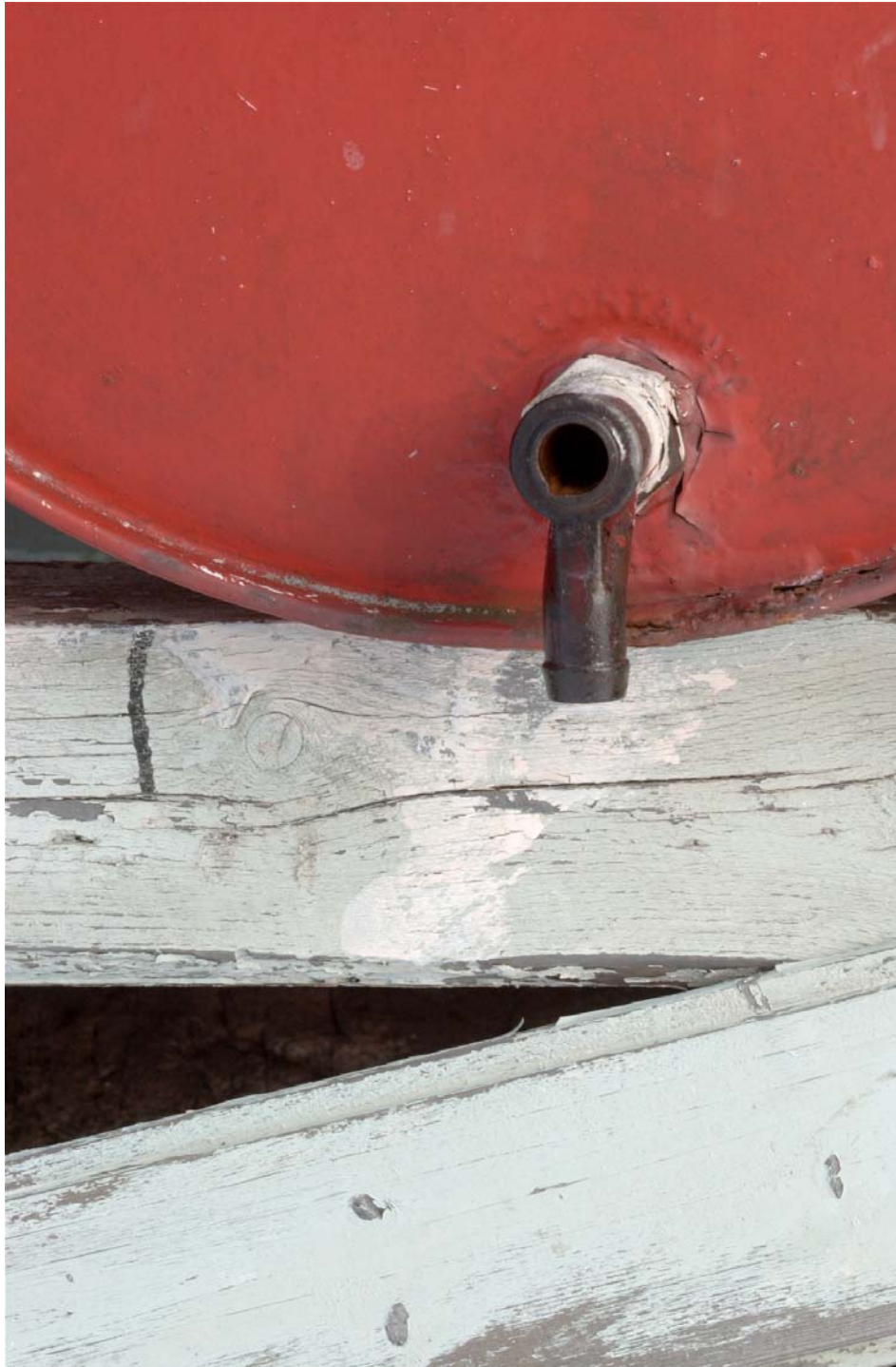

Foto: Bjørn Rørslett/Samfoto

Straffen for miljøkriminalitet er i løpet av de siste årene blitt strengere. I 2004 har Høyesterett for første gang idømt ubetinget fengsel i en forurensningssak.

Noen egne saker fra 2004

Forurensning

- I juni 2004 fikk en gjenvinningsbedrift i Finnmark et forelegg på 400 000 kroner for uforvarlig lagring av farlig avfall. I tillegg må bedriften tåle inndragning av vinning med 100 000 kroner. I perioden juli 2002 - mai 2003 hadde bedriften lagret farlig avfall på sitt bedriftsområde. Avfallet inneholdt bl.a. spillolje, fotokjemikalier, batterisyre, maling/lakk og PCB-holdige isoleringsgasser. Det ble lagret utendørs og var ikke skjermet mot nedbør. Avfallet var heller ikke sortert. Bedriften hadde ikke vurdert risikoen ved å lagre slikt avfall samlet og/eller uten beskyttelse. Ved slik lagring var det fare for selvantennelse ved kontakt med nedbør og fare for eksplosjon og dannelse av farlige gasser. Videre hadde bedriften lagret en større mengde farlig avfall enn den hadde tillatelse til, og ikke iverksatt noen tiltak for å begrense forurensning og redusere faren for skade. Dessuten hadde bedriften overtrådt forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Forelegget er vedtatt.
- I juli 2004 fikk en større bedrift på Østlandet en bot på 700 000 kroner for forurensning og arbeidsulykke. Bedriftens avfallsdeponi var så dårlig drenert at det ble dannet en vann-dam med en ph-verdi på ca. 12. Dammen dekket til slutt et areal på ca. 1 000 kvm. Bedriften hadde kun tillatelse til tørrdeponering i dette området. Området var ikke tilfredsstillende inngjerdet, og dammen var derfor en fare for både fugler og dyr. På grunn av manglende kontrollrutiner ble bedriftsledelsen først klar over dammen etter ca. 4 år. Da ble det satt i gang oppryddingsarbeid på området. Det forelå ingen skriftlig arbeidsinstruks om hvordan oppryddingsarbeidet skulle gjennomføres og hvilke sikkerhetsforanstaltninger som skulle iverksettes. Under dette arbeidet falt en person i dammen. Han ble påført etseskader. Forlegget er vedtatt.
- I november 2004 ble to bedriftsledere i en gjenvinningsbedrift i Romsdal dømt til ubetinget fengsel i 45 dager for bl.a. å ha sluppet urensset prosessvann direkte ut i Tingvollfjorden utenfor bedriftsområdet. De to bedriftslederne må i tillegg tåle inndragning av 150 000 kroner. Dette er første gang Høyesterett har dømt noen til ubetinget fengsel i en forurensningssak.

Naturkriminalitet

- I september 2004 ble fire sauebønder fra Valdres dømt til 30 dagers betinget fengsel for ulovlig felling av jerv og ulovlig kjøring med snøscooter. Alle de fire ble fradømt retten til å drive jakt i 2 år. To av dem ble i tillegg dømt til å tåle inndragning av en del av snøscooterens verdi. Den ene av dem fikk også inndratt en hagle. I april 2002 hadde de fire gravd en jerv ut av hiet og skutt den. Jerven er oppført på den nasjonale "rødlisten" og klassifisert som sjelden. Jerven ble skutt inne på fjellet. For å komme dit, brukte sauebøndene snøscooter. Dommen ble anket til Høyesterett, som omgjorde straffen til ubetinget fengsel i 21 dager. Dommen er nå rettskraftig.
- I desember 2004 ble en skogbruker dømt til ubetinget fengsel i 6 måneder for ulovlig trehogst i et naturreservat i Nord-Trøndelag. Skogbrukeren hadde snauhogd et område som var fredet. Skogen i området er klassifisert som boreal (nordlig) regnskog. Hogsten førte bl.a. til at populasjonen av sårbare lavarter i området ble redusert. Det er første gang

lagmannsretten har dømt noen for brudd på generalklausulen mot miljøkriminalitet (straffeloven § 152 b). Dommen er ikke rettskraftig.

Kulturminnekriminalitet

- I februar 2004 ble en hytteeier på Sørlandet dømt til betinget fengsel i 21 dager for brudd på bl.a. kulturminneloven og plan- og bygningsloven. Han ble også dømt til å betale en bot på 80 000 kroner og erstatning på 122 724 kroner til staten v/Universitetet i Oslo (Oldsaksamlingen) og 20 760 kroner til Vest-Agder fylkeskommune. Hytteeieren hadde i 2001 lagt en ca. 66 meter lang anleggs-/bilvei med parkeringsplass fram til hytta si uten anleggs-/byggetillatelse fra kommunen. Veien gikk gjennom et område med en steinalderboplass, som er et automatisk fredet kulturminne. Dommen er rettskraftig.

Noen bistandssaker fra 2004

I 2004 har ØKOKRIM gitt bistand til bl.a.

- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder overtredelse av forurensningsloven
- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder overtredelse av naturvernloven
- flere politidistrikter i forbindelse med påtaleavgjørelse i saker som gjelder ulovlig scooterkjøring
- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i saker som gjelder overtredelse av kulturminneloven
- flere politidistrikter i forbindelse med etterforskning og påtaleavgjørelse i dødsulykker i arbeidslivet

ØKOKRIM

Besøksadresse: C.J. Hambros plass 2B, 0164 Oslo

Postadresse: Postboks 8193 Dep, 0034 Oslo

Telefon: 23 29 10 00, jourtelefon 952 96 050, tipstelefon 23 29 11 00

Telefaks: 23 29 10 01

E-post: okokrim@okokrim.no

www.okokrim.no